EFTER BRANDEN

UNDERVISNINGSMATERIALE

AALBORG TEATER

Kære undervisere og elever

Dette undervisningsmateriale handler om Aalborg Teaters uropførelse af Julie Maj Jakobsens seneste stykke ”Efter Branden”. Materialet er sammensat af Aalborg Teaters dramaturger Kjersti Hustvedt og Jens Christian Lauenstein Led og det kan frit downloades og kopieres.

Vi står som altid til rådighed for yderligere dialog i forbindelse med forestillingerne, så I er velkomne til at henvende jer til Aalborg Teater via enten mail: jcl@aalborg-teater.dk eller telefon 96 31 60 26. Hvis det ønskes, er det naturligvis også muligt at få tilsendt hele manuskriptet, så man kan læse det og arbejde med det.

God fornøjelse og læselyst!

Kjersti Hustvedt og Jens Christian Lauenstein Led

Kunstnerisk Team

Dramatiker:	Julie Maj Jakobsen
Instruktør:	Hans Henriksen
Scenograf	Nicolai Spangaa
Lysdesigner:	Kasper Daugberg
Lyddesigner:	Kristian Berg

Medvirkende:

Maria	Kathrine Høj Andersen
Jakob	Lars Topp Thomsen
Halfdan	Østen Borre Simonsen
Azim	Evrim Benli
Viktoria	Karla Rosendahl Rasmussen
Vennen	Sebastian Henry Aagaard-Williams

Premiere: 13. september 2019 - Spiller til og med 2. oktober 2019.

INTRODUKTION

Forestillingen ”Efter Branden” er en urpremiere. Det vil sige, at teksten er helt ny og aldrig før opført på et teater. Aalborg Teater er en statsstøttet landsdelsscene, og en væsentlig opgave og forpligtelse er derfor at være med til at udvikle den nye, danske dramatik og føre nye stykker frem til uropførelse. Med uropførelser ved man aldrig helt, hvad han har, før der har været premiere. Teksten er uprøvet og det er først i det endelige møde med publikum, at teksten bliver til levende teater.
Tidligere arbejdede de fleste dramatikere på samme måde som forfatter typisk gør. Dvs. at man sidder derhjemme og skriver en tekst, sit drama færdigt fra start til slut, alene og enerådigt. Derpå sender man den færdige tekst ud til forlag og teatre i det håb, at få den opført. I dag har mange dramatikere og teatre en lidt anden praksis, hvor man helt fra begyndelsen arbejder meget tættere sammen. På Aalborg Teater henvender dramatikerne sig sjældent med færdige stykker, men derimod med idéer til stykker, de *kunne* skrive. Hvis teatrets direktør og dramaturger så tænker, at idéen er interessant, så går man videre med dramatikerens idé. Teksten begynder at bliver udformet, dramaturgerne, og ofte også en instruktør, giver deres råd og vejledning, og man finder også så tidligt som muligt ud af, hvilke af teatres skuespillere, der skal medvirke. Dermed får man en tekst, der er ”skræddersyet” til netop dette teater, dets skuespillere og dets publikum.

Julie Maj Jakobsen, som har skrevet ”Efter Branden” har flere gange tidligere skrevet til dramaer til Aalborg Teater. Senest ”Aftenlandet”, som udspillede sig på et motorvejscafeteria et sted i Europa, hvor der sker det særegne, at en større flok flygtninge samles på parkeringspladsen foran cafeteriet. Hvilket får panikken og klaustrofobien til at brede sig blandt cafeteriets gæster, de fangede europæere. Teksten indbragte Julie Maj Jakobsen stor ros, herunder også en Reumert som Årets Dramatiker, og teksten opføres i denne sæson i nye opsætninger i Tyskland.

I sit nye drama ”Efter Branden” tager hun fat på et beslægtet tema. Denne gang udspiller handlingen sig i en såkaldt ghetto, en bydel med mange beboere med flygtninge- og indvandrerbaggrund, men også mange ressourcesvage repræsentanter for den etniske majoritet. I teksten flytter en enlig, fraskilt mor, Maria i slutningen af 40’erne ind i et ghettolignende boligkvarter. Hun har sin 17-årige søn, Halfdan med. Halfdan er en normal, ung mand bortset fra én ting, nemlig at han har et vanskabt ansigt. Det er så ubehageligt at se på ham, at han helst går omkring med en elefanthue hele tiden. Maria og Halfdan har stadig kontakt til Halfdans far, Jakob, som dog ikke er flyttet med. Efter at de to er flyttet ind, udvikler Halfdan en slags venskab med en dreng, mens Maria indleder en form for forhold med beboeren Azim, der dog allerede er kæreste med Viktoria, der er i midten af 20’erne. Maria er flyttet ind med den hensigt at begynde på en frisk og være åben overfor alle i boligblokken, men det viser sig snart, at hendes gode viljer også har skyggesider.

INTERVIEW MED JULIE MAJ JAKOBSEN

JCLL: Julie Maj Jakobsen, du har skrevet en ny tekst til Aalborg Teater, Efter Branden. Og selvom den ikke er en direkte efterfølger til din forrige tekst, Aftenlandet, som vi også har opført, så er der alligevel et tematisk slægtsskab mellem de to tekster. Hvor Aftenlandet handler om europæernes frygt for de ikke-europæere, der prøver at komme ind i Europa, så handler Efter Branden om dem, der er kommet ind og bor i ghettolignende boligområder. Tænkte du på Efter Branden som en efterfølger til Aftenlandet?

JMJ: Ja, de udspringer jo af den samme tematik, men det var nu lidt et tilfælde, at det blev sådan. Idéen til *Efter Branden* kom af, at jeg læste om de nye ghettoplaner, da den tidligere regering udkom med dem. De planer går bl.a. ud på så at sige at flytte middelklassen ind i ghettoområderne, for på den måde at få en klassemæssigt og etnisk mere sammensat beboergruppe. Men når jeg bliver optaget af den tematik to gange, så handler det om, at jeg interesserer mig for det forhold, at vi i et samfund som det danske står i sådan en privilegeret position, når man sammenligner med så mange andre lande i verden. Og ikke mindst interesserer jeg mig for, hvordan vi forvalter denne privilegerede position i mødet med dem, der kommer hertil. Så på den måde handler det om forholdet mellem minoritet og majoritet. Og det handler selvfølgelig dermed også om etniske minoriteter, men egentlig har jeg hele tiden været optaget af klasseforskellene i bredere forstand. Klasseforskellene indeholder selvfølgelig også de etniske forskelle, men de etniske danskere, der bor i ghettoerne er i reglen også mindre bemidlede og har færre ressourcer end flertallet. Både materielt og i livet generelt. Det har primært været det blik, jeg har haft i arbejdet med *Efter Branden*, altså forskellen mellem majoritet og minoritet, mellem det at have eller ikke have ressourcer i et samfund som vores.

JCLL: I Efter Branden lader du en middelklassekvinde med et voksent barn flytte ind i en ghetto. Er hun dit alter ego i den forstand, at du godt kunne tænke dig at lege med den mulighed, at du flyttede ind i en ghetto og kunne se, hvordan det var?

JMJ: Ja, dels det, men det er også et forsøg på at tage ghettoplanen alvorligt. Stykket udspiller sig i en nær fremtid, hvor man han iværksat den plan og flyttet middelklassen ind i ghettoen. Det er det forhold, jeg gerne vil undersøge. I mine øjne en ret absurd måde at forholde sig til et mindretal på, altså når flertallet iværksætter den her slags, og tror, at et mindretal uden videre kan absorberes ind i et flertal og blive en del af det. Det synes jeg er ekstremt enøjet. Hovedkarakteren Maria, som er hende, der flytter ind i ghettoen, spejler den middelklasse, jeg selv tilhører, som er fuld af gode intentioner og al den bedste vilje, men altid helt ud fra egne intentioner og behov. Og derved ender – både Maria i teksten og middelklassen i samfundet – med at forsøge at gå ind og eliminere minoriteten, her de ressourcesvage. Og det gælder både ghettomiljøet, men for Maria jo også hendes egen søn. Sønnen står som en spejling af alt det, som også minoriteten oplever med at være anderledes og ikke at passe ind. Man kan sige, at jeg har lavet en spejling af samfundskonflikten i form af et mor-søn-forhold.

JCLL: Ja, altså Marias søn, Halfdan har et vanskabt ansigt. Det er selvfølgelig op til iscenesættelsen at svare på, hvordan denne vanskabning skal laves, men ud fra teksten er det i hvert fald så voldsomt, at andre oplever det som væmmeligt at se ham, og han går af samme grund helst med en hue trukket ned over ansigtet. Og han er så en spejling af det, som minoriteterne oplever?

JMJ: Ja, han er født forkert fra start, og han er udtryk for noget, som man egentlig ville ønske sig anderledes. Og i forhold til ham er Maria den store moder, der skal lede ham ud af vanskelighederne, og det gør hun i mine øjne på en uheldig facon. Hendes strategi er på en måde at se hen over hans anderledeshed. Og hun kommer til, i den bedste vilje, at forvente af ham, at han skal leve som om, han var normal. Som om det var et valg, man kunne træffe. Og det er der, jeg synes fejlslutningen sker i forhold til minoritet-majoritet-konflikten.

JCLL: Men hvad skulle man så gøre? Nu er du jo forfatter og ikke politiker eller sociolog, og derfor skylder du ikke et svar på det. Men hvis du skulle svare alligevel, og lad os blive i det nære med Maria og hendes vanskabte søn. Hvad ville være en bedre vej end Marias, hvor hun bare insisterer på, at han ikke skal behandles anderledes end en dreng med et normalt ansigt, så dvs. projektet er at lade som om, han har det.

JMJ: Det har jeg jo ikke svaret på, og der er ikke nogen nemme løsninger på nogen af de her problemstillinger, jeg cirkler om, vel. Men jeg tænker, at første skridt må være, at anerkende fremmedheden og anderledesheden og se den i øjnene og omfavne hvad den så betyder for den enkelte.

Og holde op med at se på det som noget, man som individ bare kan løse ved bare lige at forholde sig anderledes til det. Det er nogle helt andre, store strukturer omkring minoriteten, der styrer – det gælder også Halfdan, der er præget af strukturen omkring ham; de situationer, han bliver placeret i; de forventninger, han møder. Og det samme gælder i større forstand for alle ghettobeboerne, der selvfølgelig også er styret af alt det strukturelle omkring dem og den politiske virkelighed, de lever i, og hvad vi som samfund forventer af dem. Og der synes jeg jo at der er en tilbøjelighed til, at vi i den bedste vilje kommer til at se hen over, hvad man faktisk står i, og at vi tror, at det skulle være et individuelt anliggende at skulle løfte enhver minoritet ud af det, der truer dem.

JCLL: Så det handler altså om den samme fejlslutning, både når vi forventer af de ressourcesvage, at de uden videre burde kunne tage sig sammen af sig selv, tage en uddannelse og bidrage til samfundet, og når vi forventer af flygtninge, at de bare lige skal tage et danskkursus og en uddannelse og så ret hurtigt og gnidningsfrit blive til færdiglavede danskere?

JMJ: Ja, skåret sådan helt firkantet ud, ja, så er det det sådan jeg tænker det.

JCLL: Plottet er jo bygget op omkring en brand, hvilket jo også ligger i selv titlen. Men der er en påsat brand, og der er en dreng, der dør ved den brand. Men drengen var iført Halfdans maske, så man må gå ud fra, at den, der har påsat branden ønskede at skade, ja måske dræbe Halfdan. Men teksten svarer ikke entydigt på, hvem der har påsat branden. Hvorfor fortæller du os ikke det?

JMJ: Det gør jeg ikke, for jeg vil gerne have at stykket skal pege tilbage på os selv, og jeg tænker, at det sted, hvor vi som tilskuere placerer skylden, det hænger uløseligt sammen med vores fordomme omkring det her område. Og hvordan vi anskuer problemstillingerne. Så mit håb er, at tilskueren ved netop ikke at få svar på, hvem den skyldige er, kan få øje på, hvordan man faktisk selv er tilbøjelig til at tænke om de her mennesker. Det er min drøm i hvert fald. At det er det, det skal munde ud i.

JCLL: Altså, at de enkelte tilskuere ikke nødvendigvis har samme opfattelse af, hvem der har påsat branden?

JMJ: Ja, og hvis teatret lykkes sådan som man håber, at det så vil munde ud i samtaler efter forestillingen, hvor man opdager, at vi læser konflikten forskelligt. Jeg har bestræbt mig på at fortælle en historie uden skurke, men hvor forskellige, modsatrettede gode viljer støder sammen. Og så håber jeg, at tilskuerne vil opdage, at de opfatter det forskelligt, og derved bliver opmærksomme på deres egne filtre, den måde, de ser verden på, og herunder også deres fordomme. Det er mit håb. Men jeg har jo samtidigt selv min idé om, hvem der gør det, det er ikke mere skjult end det. Det er ikke gåden for gådens skyld, jeg er optaget af.

Interviewet i sin helhed findes her: https://aalborgteater.dk/baggrund/interview-med-julie-maj-jakobsen/

GHETTOPLANEN

Som det fremgår af interviewet, var det den tidligere regerings såkaldte ”Ghettoplan”, der var den igangsættende inspiration for Julie Maj Jakobsens drama. Planen blev fremsat i foråret 2018, og den er støttet også af bl.a. Socialdemokratiet, så planen står altså fortsat ved magt, selvom Danmark i mellemtiden har fået en anden regering.
Planen har til formål at bekæmpe udviklingen af ”parallelsamfund” i boligområder med høj andel af beboere med anden etnisk baggrund end dansk og mange på overførselsindkomst. Parallelsamfund er en betegnelse på den udvikling, hvor et givent boligområde begynder at fungere mere efter sine egne, interne regler og sin egen justits, således at dansk lov i praksis ikke helt gælder inde i boligområdet, fordi området styres af sine egne beboeres selvjustits. Ghettoplanen består af i alt 22 tiltag, der samlet et skal bringe ghettoerne i en bedre udvikling, som skal bevirke at beboersammensætningen kommer til at ligne landsgennemsnittet mere i forholdt til især indkomst og etnicitet, ligesom det skal blive muligt at forny områderne rent arkitektonisk.
Nogle centrale punkter i ghettoplanen er bl.a.:

Fysisk forandrede boligområder
- Regeringen foreslår at øremærke midler til renovering, nedrivning og infrastrukturændringer til en ekstraordinær indsats i de udsatte boligområder med førsteprioritet for ghettoområderne. Der skal også øremærkes midler til renovering af boliger, der planlægges solgt.

- For de hårdeste ghettoområder skal det gælde, at der skal være et mål om, at andelen af almene familieboliger nedbringes til højst 40 procent inden 2030.

- Incitamentet til salg af almene familieboliger, grunde og byggeret i de udsatte boligområder skal øges.

Stop for kommunal anvisning for ydelsesmodtagere
- Kommunerne må ikke anvise boligsøgende til udsatte boligområder, hvis et medlem af husstanden i mindst et halvt år har modtaget integrationsydelse, uddannelseshjælp, kontanthjælp, førtidspension, arbejdsløshedsdagspenge eller sygedagpenge.

Styrket politiindsats i særligt udsatte boligområder
- Mere politi på gaden i de mest belastede boligområder.

- En strategisk indsats skal være med til at udpege personer, der er særligt centrale for kriminalitet og tryghedsskabende adfærd i boligområdet.

- Der skal udarbejdes en national strategi for politiets indsats i de særligt udsatte boligområder.

TEKSTUDDRAG

Scene 5.
Hos Maria. Umiddelbart efter Jakob er gået. Pludselig står en mand, Azim, i rummet.

MARIA
SHIT! Du forskrækkede mig.

AZIM
Døren stod åben.

MARIA
Jeg holder fest. Velkommen.

Kort pause. Azim ser sig omkring.

Har du ikke set invitationen?

AZIM
Invitationen?

MARIA
Jeg har hængt en i alle opgange.

AZIM
Og så er der ikke kommet en eneste?

MARIA
Hvor er Halfdan?

AZIM
Halfdan?

Kort pause.

MARIA
Hvis du ikke er her for festen, hvad laver du så?

AZIM
Jeg kom bare for at sige, at det var ild i din skraldespand. Ude ved vejen.

MARIA
Hvad var der?

AZIM
Jeg har slukket den, bare rolig. Det var ikke så slemt. Bare nogle papirer.

Han rækker hende hånden.

Azim.

MARIA
Er du sikker på, det var min?

AZIM
Det er formentlig bare nogen, der har smidt et skod.

Kort pause.

MARIA
Kan jeg byde på noget? Som tak i det mindste. Et glas vin?

Peger over på bordet med drikkevarer og snacks.

AZIM
Det samme som dig.

Hun skænker et glas vin til dem begge.

MARIA
Tak for hjælpen så.

De drikker.

AZIM
Det er surt, hva?

MARIA
Synes du? Vil du hellere have øl?

AZIM
Jeg mener, holde fest og så kommer der ikke et øje.

MARIA
Nåh … Det er, hvad det er.

AZIM
Hvad havde du regnet med?

MARIA
Det ved jeg ikke. At der var kommet nogle stykker vel.

AZIM
Var du kommet, hvis det havde været omvendt?

MARIA
Hvis den hang på min dør, så ja.

AZIM
Den hang ikke på vores døre. Den hang i opgangen.

MARIA
Så du har altså set den?

AZIM
Hvis du nu havde puttet den i postkasserne eller ind gennem brevsprækkerne. Måske endda med navne på.

MARIA
Dårlig undskyldning. Hvorfor kom du så?

AZIM
Det har jeg lige sagt. Der var ild i din skraldespand …

MARIA
Virkelig?

Han sætter glasset, vender sig for at gå.

MARIA
Undskyld! Det mente jeg ikke. Mere vin?

Hun skænker igen, han tager glasset.

AZIM
Er du glad for det? At bo her?

MARIA
Det skal nok blive godt. Det er vigtigt at prøve noget nyt engang i mellem, tror du ikke?

AZIM
Helt sikkert.

MARIA
Har du boet her længe?

AZIM
Altid.

MARIA
Altid? Har du aldrig haft lyst til at prøve noget andet så?

AZIM
Jeg hører til her. Det er mit sted, du ved.

MARIA
Hvad så nu, med alle de her forandringer?

AZIM
Det er fint. Der er ikke så meget at gøre.

MARIA
Men tror du på det? Der kan komme noget godt ud af det?

AZIM
Måske.

MARIA
Vi er nødt til at åbne os mod hinanden, hvis der skal ske noget?

AZIM
Snakker du altid så meget?

MARIA
Snakker jeg meget?

AZIM
Det ved jeg ikke. Gør du?

MARIA
Det er dig, der snakker for lidt. Her, du skal bare have lidt mere.

Skænker igen.

Skål.

AZIM
Skål.

Hun sætter musik på. Halfdan ind. De opdager ham ikke.

MARIA
Skal vi danse?

Hun begynder at danse.

AZIM
Jeg danser ikke.

Hun fortsætter med at danse, selvom han ikke danser med.

MARIA
Du danser ikke. Du snakker ikke. Hvad laver du så?

Halfdan går igen.

AZIM
Jeg laver maskiner og den slags.

MARIA
Ingeniør?

AZIM
Nej. Jeg reparerer dem bare.

MARIA
Hvilke maskiner taler vi om?

AZIM
Alle mulige. Mest vaskemaskiner, opvaskemaskiner.

MARIA
Du er altså? Maskin-teknisk-service-medarbejder …?

AZIM
Montør.

MARIA
Det er ikke noget at være flov over.

AZIM
Jeg er ikke flov. Jeg er stolt af mit arbejde. Hvad med dig?

MARIA
Jeg har til gengæld ikke noget at være stolt af. Arbejdsløs akademiker. Så kender du typen. Det vil sige jeg arbejder på et bibliotek i øjeblikket, deltid. Men det er kun et kort vikariat.
Men det er alt sammen en helt anden og meget lang historie.
Ved du, hvad vi burde? Vi burde holde en rigtig fest.

AZIM
Jeg troede, det var du havde gang i her?

MARIA
Ikke sådan lille privat en. En kæmpe fest. En festival. Som en slags symbolsk bro henover den nyanlagte græsplæne derude. Det er det, der skal til.

AZIM
For hvad?

MARIA
Sy os sammen. Nål og tråd. Sting for sting. Om et år eller to er vi rigtig mange nye herude. I er nødt til at vænne jer til det.

AZIM
Vi?

MARIA
Os. Vi er i samme båd nu.
Jeg vil gerne sikre mig, at det her bliver et godt sted for min dreng at vokse op.

AZIM
Din dreng?

MARIA
Halfdan. Han er ude lige nu.

Kort pause.

Vent her, jeg skal bare lige toilettet.

Hun går ud. Mens hun er ude, træder Halfdan ind i stuen uden at sige noget, venter på at blive opdaget.
Azim vender sig og får øje på ham.

AZIM
Hej.

Halfdan svarer ikke, betragter han lidt, går så hen til bordet, tager en pose chips, går ud.
Azim bliver stående lidt, tømmer sit glas, går, men efterlader sin jakke.
Maria ind.

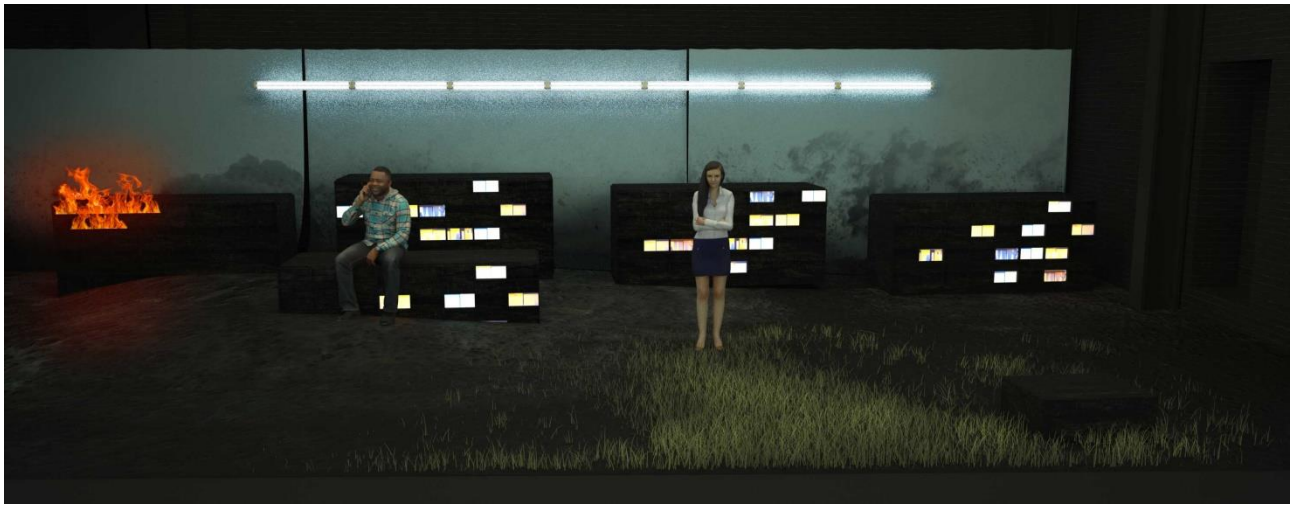

Skitse til scenografien

OPGAVER

Før forestillingen

1. Lav flere læsninger af tekstuddraget, sådan at flere forskellige får mulighed for at læse en rolle. Prøv at sige replikkerne anderledes end den forrige.

2. Diskuter tekstuddraget. Hvorfor er Maria så forhippet på at skabe en relation til Azim? Hvordan arbejder teksten med forskelle i status mellem Maria og Azim?

3. Læs punkterne i Ghettoplanen igennem. Diskuter hvorvidt I tror sådanne tiltage vil kunne virke? Hvilke dele tror I på, og hvilke tvivler I på. Hvis skal dem, der pga. ghettoplanen tvinges til at flytte, flytte hen?

Efter forestillingen

1. Beskriv for hinanden, hvad I så. Ikke om det var godt eller skidt, medrivende eller kedeligt, men bare, hvad I oplevede. Vælg evt. et element og beskriv det. En skuespiller, en scene, lyset, scenografien, teksten – tag elementet ud og beskriv det.

2. Diskuter forestillingens valg i forhold til jeres forventninger ud fra forberedelsen. Hvordan var den scene, som I selv har arbejdet med, løst i forestillingen?

Skitse til kostumerne